

Газет 1948 ж.
тәуірінен
бастады

Қазақ университеті

№ 3 (1258),
наурыз,
1997 жыл

Қош келдіңіз, Наурыз!

Құрметті ҚазМУ-дың ұстаздары, қызметкерлері, студенттері, аспиранттары!

Сіздерді ұлыстың ұлы күні Наурыз мерекесімен құттықтаймыз. Жыл басы Наурыз сіздерге береке, қуаныш, шаттық әкелсін. Халқымыздың ежелден келе жатқан салт-дәстүр, әдет-ғұрып, рухани, мәдени, адамгершілік дүниесінің қайнары — Наурыз мейірімділік, игіліктің құтты бастауы болсын!

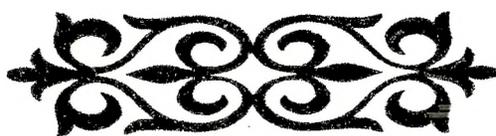
Новые надежды, мечты и чаяния — все это Наурыз. Это время радости и веселья, именно с ним к нам в дом приходит весеннее тепло и хорошее настроение. Главное, чтобы праздник нас всегда озарял теплом душевным и добротой людской.

Светлый праздник

Загадайте в этот день желание — и оно непременно сбудется. Праздник этот известен у среднеазиатских народов еще с древнейших времен и совпадает с весенним равнодействием, когда великое светило обращает свой взор к лету. В день, который столь радостен, что по поверью, даже рыба переворачивается в воде и смотрит на небо, все собираются за дастарханом. Справлять праздник в прежние времена было нелегко. Но люди стремились выставить на стол все самое лучшее. Заполненный доверху дастархан символизирует сытый, с достатком, год. В этот день обязательно говорились бата — слова пожелания и благословения.

В Наурыз нужно обязательно загадать желание — и оно непременно исполнится. Стоит пометать о чем-то даже несбыточном, и даже самые сложные планы станут реальными. В этот день нужно делать приятное родным и близким.

Желаем всем счастья и света — пусть весь месяц Наурыз будет отмечен добрыми делами, пусть только радость будет нашим гостем!

Номерден оқитындарыңыз:

Ғылыми байланыстың ауқымы кең

2 б.

Вести с геофака

с. 4-7

Кім "Ашық пікір таластырғанда..."

9 б.

Конкурс на замещение должностей

с. 11

Читайте в номере:

Ғылыми байланыстың ауқымы кең

Филология факультетінің деканы, филология ғылымының докторы, профессор Жанғара Дәдебайұлы ДӘДЕБАЕВҚА жолығып, қазіргі атқарған жұмыстарына орай, бірнеше сауалдар қойған едік.

Тілші: Биылғы “Әуезов” жылын сіздердегі әрбір оқытушы өз мерейтойы іспетті сезінетін шығар, ұлы думанға нендей дайындықтар жасалуда?

Ж.Д. - Иә, бүткіл халық үшін берекелі той. Бір жылдық жұмыс жоспарын бекіттік. Бірден-бір іс, М.Әуезов аудиториясын күрделі жөнделуден өткізіп, техникалық оқу құралдарымен жабдықтау. Ал, өткенде жазушының құрметіне студенттер арасында ақындар мұшайрасы өтті. Алдағы кезде, сәуір айында жас ғалымдардың ғылыми байқауын ұйымдастыру қолға алынды. Ең мықты зерттеуге “Әуезов атындағы сыйлықтың иегері” деген бас жүлде беріледі. Сонымен қоса бірнеше ақшалай сыйлықтар белгіленген. Сол көкек айы ішінде студенттер арасында қалалық “білімпаздар” сайысын, ақындар айтысын қолға алу іс-шаралары жоспарда бар. Ұлағатты ұстаз, даңқты жазушы құрметіне күзге қарай Әуезов және әлем әдебиеті атты ғылыми симпозиум болады. Тағы бір қуанышты хабар ретінде айтар ем, қаламгер, академик Зейнолла Қабдолов “Менің Әуезовым” атты романын аяқтады.

Тілші: Соңғы кезеңдерде факультет қандай ғылыми жетістіктерге жетті?

Ж.Д. - Үш тақырып бағытында ғылыми зерттеу жүргізілді. а) Абай-Әуезов. ә) Түрік халықтары әдебиетіндегі адамның кісілік келбеті. б) Жазушының шығармашылық еңбегі туралы жазылды. Жалпы алғанда 12 монография және бірнеше оқулық, оқу құралдары жарық көрді. Филология сериясының 3 кітабы қолға тиді. 200-ге тарта ғылыми мақалалар газет-журналдарда көрініс тапты.

Тілші: Қазақ мемлекеті тәуелсіздік алғаннан бері, шет елдің жоғарғы оқу орындарымен қарым-қатынас жүйелі дамып,

ғылыми алмасу алға басты ма?

Ж.Д. - Екі бағытта, бірі университеттің жоспары, екіншісі қор, жеке ғалымдардың ғылыми байланысын атауға болады. Алғашқы жолда студенттер, ғылыми ізденушілер, ғалым мамандары алмасамыз. Біз түрлі мемлекеттерде, соның ішінде Америка, Франция, Қытай, Түркияның қалаларында ғылыми шығармашылық сапарда болдық. Мәселен, Анкара университетінде бірнеше ғалымдарымыз лекциялар оқып, ғылыми зерттеу жұмыстарын жүргізді. Ұлы Абай мен атақты Жамбылдың 20-дан аса еңбектері түрік тілінде басылды. Егеменді елімізді басқа мемлекеттер тани бастады. Сондай-ақ, біздің факультетте Кореяның 10 студенті қазақ және орыс тілдерін үйренуде. Мысалы, профессор М.Серғалиевтің жетекшілігімен Түркияның азаматы А.Косе, М.Жумабаевтың тілін - түркі аудармасымен салыстыра зерттеу үстінде. Ғалым Т.Кәкішевтің кеңесімен тағы бір түркиялық жігітіміз М.Оразбай “ежелгі қазақ әдебиеті мәселелері” бойынша шығыс халықтары әдебиетінен дәріс оқуда. Ал зерттеуші М.Маданова “қазақ - француз әдеби байланысы” деген тақырыпта докторлық диссертация жазумен айналысуда. Іздену барысында Париждің ірі ғылыми орталықтарында болып қайтты.

- Еңгіменізге рахмет!

Сұхбаттасқан
Бақытбек АТАЕВ

Переход на двухступенчатую систему образования поставил немало вопросов. Например, сможет ли магистратура обеспечить свободное владение выпускником иностранным языком? Вот мнение человека компетентного в этой области — заведующей второй гуманитарной кафедрой иностранного языка КазГУ Нелли Сергеевны БОНДАРЧУК.

Язык — мой друг

— Нелли Сергеевна, ваше мнение об актуальности изучения иностранного языка?

— Действительно, сегодня без знания иностранного языка невозможно говорить ни о конвертируемости наших университетских дипломов, ни о конкурентноспособности наших кадров на международной арене. В условиях столь стремительно развивающихся интеграционных процессов, характерных для нашей республики, иностранный язык приобретает государственное значение. К сожалению, эффективное изучение не обеспечивается всей системой нашего образования. Тем более ценно стремление нашего университета внедрить и укрепить магистратуру — второе звено академического образования, призванного готовить кадры для различных отраслей науки, высшего образования и организации управления.

— В нашей магистратуре языковое обучение организовано по аналогии с зарубежом?

— За рубежом основная роль в обучении иностранным языкам отводится школе, в особенности, гимназии. Большая часть людей занимается самостоятельно. В вузах, как правило, иностранный язык не изучается. Но в список обязательной литературы для сдачи того или иного экзамена входят работы на иностранных языках. Как их студент будет изучать — это его дело, если он хочет сдавать этот предмет. Поэтому магистранты занимаются там только самостоятельно. А нашим магистрантам стоит ценить те возможности, которые предоставляет им университет в овладении языком.

— Какова материально-техническая база для изучения языков у нас?

— Общеуниверситетская библиотека постоянно

пополняется книгами, особенно за этот год мы много получили литературы через различные фонды, при содействии зарубежных посольств. При кафедре есть небольшой читальный зал, оснащенный в результате благотворительной акции университета St. Gallen (Швейцария). Для более эффективного изучения языков в корпусе химического факультета открыт кабинет,

оснащенный новейшей аппаратурой. Помогла в этом Ассоциация учителей английского языка. Недавно посольство Германии передало нам комплект видеокассет с текстами по экономике, журналистике и другим темам.

— Кто хочет — выучит, условия есть, так ведь?

— Приведу пример: на факультете экономики и социологии у меня был студент Ринат Бектлеуов, который организовал группу для факультатива и самостоятельно изучил язык. Я связалась с университетом в Ст. Галлене и рекомендовала его для участия в программе MAPOW. Он прош собеседование по телефону и был принят на 5 курс экономического университета. Только недавно он сидел с группой магистрантов, а теперь уже проходит практику в крупнейшей страховой компании Швейцарии. Есть пример для подражания!

Интервью взяла
Елена ЛЕНГЛЕ,
студентка КазГУ

"Су ішкен құдығымызға түкірмесек" өкөн?!

"Өз жолыңды таба біл, замандас" деген мақала "Атамұра" газетінің 1997 жылғы ақпан айының 28 жұлдызында жарияланған-ды. Осы мақаланы оқи отырып, ой бөліскісі келген журналистика факультетінің II-курс студенті Сауле Самыратбаеваның келешекке күдіктене, үмітінің белгісіз елесіне орай өз ойымды айтқым келеді. Біріншіден, замандасымның ешқандай дәл анықтама бермей, жұппы жалғыз санасын жайлаған сенімсіздік, пен бүкіл бүгіннен болашаққа бара жатқан "өміріміздің қолам шөптері" деген сөйлем жолдары тіпті алушы студент қауымның қыл нашарсына тигізгені. Бәлкім біз "өзгені емес, өзіңді таны" деген ақын Бауыржан Жақыптың айтқанындай әрбір адамзат баласының тула бойындағы талабының сыналар сәті мектеп қабырғасынан арманға қанат қаққанда шығар. Дегенмен, сол сапарда "Алла таудай талапқа бақтай бармақ беріп" осынау оқу орнына "кірпіш" болып қаланады. Алайда журналистика факультетіне тек журналист қана емес, ақындар да білім алады. Сондай-ақ, Сәуле құрбымның еш анықтамасыз көпке күл шашқаны мені қатты қынжылтты. Сонымен қатар, әрбір студенттің өмірде мақсаты, арманы болады, осы арман көңіне "шала таланттардың" қанат қағуы да мүмкін емес. Себебі, жоғарғы оқу орнында емтихан қабылдайтын зиялы қауымның да міндеті білімді кадр, маман әзірлеу. Болашақты "булыңғыр тұман" деп үміт пен сенімнен жұрдай болған Сауле замандасқа өзінің келешекті өткен тарихымызбен таразылағаны жөн. Сонымен қатар соқыр сенім мен үлкен үрейлі, Сауле қалқам, егемендікті енді ғана алып, ауыртпалығы мен келеңсіз қиыншылықтарын көтере алмай, белгісіз болжаммен, баламамен ертенгі елдің келешегі жастарға, сондай-ақ журналистика факультеті, журналистік мамандығына журналистік көзқараспен қарап, жүрегімен сезе білсін.

Қымбатты құрбыларым, бүгінгі жастар-ертенгі елдің тұтқасы. Арманның биігінен көрініп, енді ғана әлемдік аренада үлкен халықаралық қатынастардың дамуың нәтижесінде біздер үшін көптеген қолайлы жағдайлар туып, білім төріне ерекше есігің айқара ашқан сәтте Сәуле сынды түңілмей, әрдайым азамат болуға тырысайық.

Жазира БЕГАЛЫ,
ҚазМУ-дың студенті

Наука не может быть в загоне

Не секрет, что взаимоотношения с окружающими людьми во многом определяются отношением человека к самому себе. Человек и общество, человек и его отношение к миру, к людям, к себе самому — эти важнейшие вопросы находятся в центре внимания общественной мысли. Рассказывает заведующий кафедрой космоса и радиационной физики КазГУ, почетный академик АН ВШК, профессор Евгений Васильевич КОЛОМЕЕЦ.

— Я не против того, что люди увлекаются определенно. Например, религией, но нельзя ограничиваться, нужно стараться расширять кругозор, постигать неизвестное, неизведанное. Фундаментальное развитие любой цивилизованной страны — современнойнейшая технология и фундаментальные исследования. Основа ведь закладывается в университете. Необходимо вовлечь студентов в науку, показать прелесть открытий, стараться сделать так, чтобы их знания не ограничились стенами вуза.

— Евгений Васильевич, а как успешно работают ваши выпускники?

— Мы стараемся поддерживать связь с выпускниками. Во многих городах республики они уже успешно развивают

разные отрасли науки. К нам приезжают стажеры, сейчас помогаем коллегам из Семипалатинска и Кокшетау.

— Поддерживаете ли вы связи с зарубежными коллегами?

— Конечно, мы работаем по принципу взаимосвязи, обмениваемся научной информацией с Россией, Японией, Венгрией, Канадой и другими странами.

— А в каких научных форумах вы принимали участие?

— За последние 3 года мы участвовали в международной конференции по космическим лучам и космофизике, которые проходили в Канаде, Венгрии, США и Германии: 1996 — самый насыщенный год. Прошла конференция в Москве, на которой мы сделали 6 докладов.

— А какие научные работы у вас опубликованы?

— Буквально на днях вышла книга "Радиационная опасность полетов самолетов и др. летательных аппаратов на высоте более 10 км." Публикации проходят в основном в международных журналах. Эффект от нашей работы есть.

Айсулу НУРГАЛИЕВА,
Анель БАЯЗИТОВА,
студенты КазГУ

Бата беру - халқымыздың асыл дәстүрі

Ерте кезден халқымыздың тарихында із қалдырып, өмірінде сақталып келе жатқан байлығымыз - баталы сөз- ауыз әдебиетіміз, сан түрлі әдет- ғұрып, салт- сана, ырым, түсініктемізбен бірге тағы да ұлттық психологиямызды тереңінен танытатын асыл қазыналарымыздың бірі.

Бата жас еспірімге, қызға, келінге, елге, жерге, қарияларға, екі жасқа, зерделі азаматқа, жастарға, дастарханға, үй иелеріне, шаңыраққа арнап беріледі. Сондай-ақ Наурыз батасы, Айт батасы, Шілдехана батасы сияқты түрлері де бар. Батаны кез-келген адам бармеген. "Пайғамбар жасына" келген, өмірден көргені, түйгені көп, өмірлік тәжірибесі мол ақ сақалды қария немесе ақ шашты ана бата бере алған. Немесе үйге келген қонақ, не елге сыйлы, беделді адам бата беру мәртебесіне ие болған.

Бата неғұрлым көне немесе бата беруші адамның жасы үлкен болған сайын баталы сөздерде: "Уа, жаратқан, жарылқа", "Қыдыр қияласын, періште қолдасын..." деген тәрізді діни сөздер араласқан жолдар жиі болып келеді. Және де бата аяғы "Аллау әкпар", "Әумин", яғни "Блайым осылай болсын", "Қабыл болсын" деген сөзбен аяқталып отырады.

Бата беру дәстүрінің тарихы сонау VIII-ші ғасырда өмір сүрген Қорқыт баба заманынан бастау алған сияқты.

...Сенің мына қарлы заңғар тауларың күйремесін, мәңгі гүрілдеп аққан сулу өзендерің шөлге айналмасын. Құдай сені ниеті қара адамдарға душар қыла көрмесін. Астыңа мінген ақбоз атың шабысынан таңбасын. Ақсақалды әкеңнің барған жері жұмақ болсын. Шашы құдай анаңның жүрген жері кең алқалы тау болсын. Иманды, нұрлы жүзіңді көріп, бес

үрлі дұға оқыдым. Дұғалы қабыл болсын! Құдайдың өзі берген бағың өшпесін, үмітің өлмесін.

Немесе Қорқыт бабанның мына батасы: Қыз анасынан өнеге алған, ұл атасын көріп сапар шексін. Ол біздің көзіміз болсын, өзіміз болсын. Өз ошағының қоры болсын, халқының он қолы болсын. Тізесін бүккен әйел көрікті, сақалы ағарған баба көрікті, өнегелі бала көрікті. О, тәңірі, бізге таза ауа бер, күнімізді жарық ет, күт - несібере қарық ет! Әумин, қаншама уақыт өтсе де заманымызды келелі мәселелеріне қатысты айтылып, қазіргі заман адамдарының ең басты өз мәнін жоймаған арман - тілектерін қозғайды. Бата беру дәстүрі - халқымыздың ұлттық қасиеті мен салт - санасының мөлдір айнасы. Бұл бата беру дәстүрді жалғастыра білу - біздің бабалар алдындағы паразымыз.

Аида СЫБЫНБАЕВА,
қазақ тілі кафедрасының оқытушысы

В свет вышла новая книга Президента нашей республики Нурсултана Назарбаева "Елбасы", написанная на казахском языке в соавторстве с известными писателями, журналистами, учеными Казахстана. Ими являются: Зейнолла Кабдолов - академик, доктор филологических наук; Шерхан Муртаза, журналист, общественный деятель; Калтай Мухамеджанов, главный редактор газеты "Туркестан"; Калдабек Найманбаев, писатель, заместитель председателя Ассамблеи народов Казахстана; Гуманбай Мол-

Конференция по книге Президента

дагалиев, поэт; Нурлан Оразалин, председатель Союза писателей РК; Ахат Жаксыбаев, главный редактор газеты "Қазақ әдебиеті".

В связи с этим недавно в КазГУ состоялась конференция, организованная пресс-центром факультета журналистики. Гостями конференции и явились авторы новой книги Президента РК. Перед собравшимися (а ими в основном были преподаватели и студенты филологического, исторического

факультетов и факультета журналистики). Со вступительным словом выступил ректор КазГУ профессор К.Нарибаев. Много интересного рассказали Т.Молдагалиев, М.Татимов, К.Мухамеджанов, Н.Оразалин и др.

Во всех выступлениях отмечалось то, что данная книга является своевременным раздумием нашего Президента об истории и судьбе своего народа, озабоченностью его будущим. Много страниц в книге

посвящено проблемам вхождения Казахстана в мировое пространство, связанным с политической, экономической, культурной интеграцией.

Книга "насквозь пронизана" патриотизмом авторов, их гражданской позицией в отношении происходящих перемен, болью за сегодняшние дни и одновременно оптимизмом и верой в будущее.

Книга рассчитана на широкий круг читателей.

Акмарал КУЛШИНБАЕВА,
стажер-исследователь КазГУ

"Қазақтың қара шаңырағы" - деп аталатын әл-Фараби атындағы Мемлекеттік Ұлттық Университеттің 1993 жылдың желтоқсанындағы мәжілісінде "Мирас" халық университетін ашу жөнінде қаулы еткен болатын. Оның негізгі мақсаты, ғылымның негізін иелеген, өмірдің алуан санды құбылыстарын түсінетін, білімді адамгершілігі мол жас

хынан қазіргі талапқа байланысты қайта қарау проблемалары бойынша академик М.Қ.Қозыбаев "Қазақ тарихындағы орын алған актандар", "Қазақ тарихын талапқа сәйкес қайтадан жазу", "ҰҒА-ның корреспондент-мүшесі К.Н.Нүрпейісов "Алаш қозғалысының тарихи мәні" және археология, этнология, антропология ғылымдары бойынша бірнеше ғалымдар

Қасиетті кітаптың 150 данасын тыңдаушыларға таратып. Сондай-ақ, бірнеше рет университеттің түлектері Сары әулие қажымен кездесті.

Белгілі қоғам қайраткері Әмина Нұғыманова "Қазақ халқының имандылық әдет-ғұрпы туралы" тақырыпқа кездесу өткерілді. Бұл кездесу біздің жастарымызға ізет-құрмет, мұсылманшылық жөнінде белгілі ықпал істеген

Жас ақындар сайысы

Жақында ҚазМУ-дың филология факультетінде қазақтың ұлы жазушысы, XX ғасыр ғұламасы Мұхтар Әуезовтың туғанына 100 жыл толуына орай студент-ақындар мұшайрасы болып өтті. Бұл жиынды жазушы өсімімен аталатын әдеби-шығармашылық бірлестік ұйымдастырған болатын.

Алғашқылардың бірі болып ортаға шыққан Алматы дегем замандасымыз өзінің әр өлеңдерімен көрермен ітпінатына бірден ие болды. Сонымен қатар, басқа ақындарды да жыр сүйер қауым ыстық ықыласпен қабылдап, оларға ду қол шалақтау арқылы ризашылық сезімдерін білдіріп отырды.

Қазылар алқасын төрағалық еткен филология ғылымдарының кандидаты, белгілі ақын Бауыржан Жақыпов өз сөзінде.

Расында, осынау жыр додасына қатысқан жас ақындардың барлығы да болашағынан көп үміт күтіретін талант иелері екендігін мойындағанды.

Десек те, жарыстың аты жарыс. Мұнда жүзден - жүйрік, мыңнан тұлпар атанғандардың болуы заңды да.

Сонымен, бас бәйтені журналистика факультеті сырттай бөлімінің студенті Шегебаев Әлібек, І-ші орынды Исәділов Алматы пен филология факультетінің студенті Әділханов Мақсат жеңіп алды.

Ал 2-ші және 3-ші орындарды С.Жолымбетова, С.Намашамова және Е.Молдажанов иеленді.

Сонымен қатар, жеңімпаз ақындар өлеңдері республикалық басылымдарда жақын арада жарық көретін болды.

Мақсат
ЖИЕНҚҰЛОВ,
ҚазМУ-дың студенті

"Мирас" халық университетіне үш жыл!

ұрпақтарды тәрбиелеуге жәрдемдесу.

Университеттің дәрісін жүргізушілер еліміздің белгілі ғалымдары мен ұстаздары, саяси-мәдени қайраткерлер және шет елдік ғалымдар. "Мирастың" жұмысының жемісті жүріміне ҚазМУ-дың ректоры - Қазақстанның еңбек сіңірген ғылым және техника қайраткері, ҰҒА-ның корреспондент мүшесі, профессор К.Н.Нәрібаев жақыннан жәрдем етуде. Әр жылы ол университеттің өзекті мәселелері жөнінде "Мирас" университетінде дәріс оқиды және кездесулер өткізеді: "Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университеттің дамуы", "ҚазМУ-дың жұмысын қазіргі талапқа сәйкес құру" сияқты дәрістер жүргізді. Университеттің проректоры, профессор Ә.Б.Дербісалиев "Мирасқа" тікелей көмектеседі және Шығыстану пәні бойынша әр оқу жылының бірінші дәрісін жүргізеді.

Қазақ халқының тари-

лекция оқыды.

"Мирас" университеті қазақ тілі мен әдебиетінің өзекті мәселелері бойынша белгілі ғалымдардың, жазушылардың дәрістерін тыңдады. Олардың ішінде профессор А.С.Аманжолов "Көне түрік тілінің қазақ әдеби тіліндегі орны"; Ә.Б.Дербісалиев "Мұхаммед Қайдар Дулати жайлы жаңа деректер"; проф. Т.Қ.Қожақеев "Абайдың сатиралық мұрасы"; проф. Т.Қ.Кәкішев "Сәкен Сейфуллиннің қазақ тарихындағы орны" және т.б.

Белгілі ислам танушы Халифа Алтай ислам дінінің негізгі мәселелеріне және "Құран Кәрім - қазақша мағына және оның түсінігі" аударғаны туралы әңгімелеп берді.

Оның соңында осы

болуы керек.

Себебі жастардың ислам дініне сенушілігін күшейтуі тиіс.

Үстіміздегі оқу жылынан бастап, корпорация "Атамұра" баспасы "Мирас" халық университетінің демеушісі болуға ықыласын білдірді. Жақында 200 данадан Қожа Ахмет Ясауи "Хикметтер" және Аятолла Хомейни "Исламское правление" кітабын қатынасушыларға тегін таратуға берді. Осы корпорацияның президенті, ҚазМУ-дың түлегі, тарих ғылымының кандидаты Мұхтар Құл-Мұхаммед "Атамұрадан" шыққан басылымдардан беріп тұруға уәдесін берді. "Мирас" университеті тыңдаушыларды шақырады және оның жұмысын жемісті болуы үшін қол ұшын берушілерге рахметін білдірді.

Уахит ШАЛЕКЕНОВ,
"Мирас" университетінің
ректоры, профессор

Факультет акпараты
Новости факультета

География кроме всего-всего, наука романтическая! Это очевидно, поэтому на географическом факультете работают увлеченные наукой люди, здесь царит добрая и деловая атмосфера, есть хороший настрой. Научные исследования на факультете носят многоплановый характер и направлены на решение актуальных задач как теоретического, так и практического значения. Среди главных стратегических задач географии, которые решают наши ученые, можно обозначить следующие: познание законов формирования и развития географической среды в целях рационального использования природных ресурсов; разработка теории антропогенеза почв и ландшафтов и единой концепции в их исследованиях; теоретическое исследование и эколого-географическая оценка антропогенных воздействий на ландшафты и компоненты

Геофак: жажда познать отдаленное

природной среды; эколого-географическое картографирование и районирование территории Казахстана (включая теоретические и методические вопросы); разработка теоретических и методических положений экономико-географической оценки природных ресурсов в условиях перехода от бесплатного природопользования к платному.

В свете этого, на факультете в основном завершено создание программы НИР "Устойчивость, оптимизация и антропогенная трансформация геосистем Казахстана" на период до 2001 года. Тематика работ охватывает широкий круг вопросов в области физической географии и ландшафтоведения, почвоведения и географии почв, геоэкологии и геоморфологии, гидрологии суши, метеорологии, экономической и социальной географии, туризма и др.

Программа включает 7 тем и около 20 разделов. В

программе научных исследований задействовано более 70 сотрудников факультета, в том числе: 12 докторов и 27 кандидатов наук. Среди них 1 академик Международной Академии Высшей школы и 2 академика Народной Академии экологии.

Новая программа НИР базируется на научных результатах и выводах, полученных, прежде всего нашими учеными. Так, только за последние 5 лет на факультете опубликовано 13 монографий и 6 учебных пособий, защищено 8 докторских и 5 кандидатских диссертаций.

Сейчас подготовлены к защите еще 3 докторских и 2 кандидатских диссертации. На основе обобщения и анализа современных научных достижений написан и в этом году впервые будет издан объемный учебник для студентов университетов "Физическая география Казахстана" (коллектив авторов под ред. Г.М.Джаналиевой).

Таким образом, "жажда

познать отдаленное" успешно реализуется в конкретных научных результатах, что, безусловно, оказывает положительное влияние на весь учебный процесс факультета.

Однако, конечно, "не все так славно под Луною". На географическом факультете (как, впрочем, и на других) немало проблем, и особенно, связанных со слабым финансированием науки. Размышления на столь острую тему, думается, целесообразнее выдвигать в отдельный разговор. Это тем более важно, что давно назрела необходимость открытия на географическом факультете научно-исследовательского института.

Александр НАУМЕНКО,
заместитель декана
географического факультета
по научной работе, доктор
биологических наук

Нам не предъявляют рекламаций

Раньше выпускники географического факультета, окончившие дневное отделение, распределялись персонально по госзаказу, а также направлялись согласно заключенных ходящих договоров. В прошлые годы у выпускников факультета был богатый выбор будущего места работы: в среднем 2-2,5 места на одного выпускника. В последние два-три года резко уменьшилось число заявок, сузилась география территориального и ведомственного распределения. Вместе с тем следует подчеркнуть, что ни один из выпускников факультета не остается без направлений на работу. Например, из 34 выпускников позапрошлого года по специальности география 10 было направлено в Алаштинское ГОРОНО, 20 - в различные ОБЛОНО, четверо получили самостоятельное распределение. Все выпускники по специальности "метеорология и гидрология"

и гидрология" направлены на работу в Главное управление по гидрометеорологии Республики Казахстан.

Нынешний выпуск по специальности "Геоэкология" состоял из 23 человек, они были направлены в Министерство экологии и биоресурсов, Минздрав, Минобороны и другие ведомственные структуры.

Весьма важно отметить, что каких-либо рекламаций на молодых специалистов за все годы факультет не получал. В настоящее время деканат и кафедры проводят большую организационную работу по установлению и обновлению контактов и договоров с предприятиями, организациями и учреждениями о подготовке молодых специалистов.

Б. КАМЕЛОВА

Уникальный музей

К числу фундаментальных дисциплин подготовки специалистов географов, экологов относится геология. Успешное овладение данным курсом возможно при широком использовании наглядных пособий: коллекции минералов, горных пород, моделей кристаллов, геологических карт, разрезов. С этой целью на геофаке в учебном процессе используется специализированная лаборатория - геологический музей. Первые экспонаты его были предоставлены заслуженным деятелем науки Казахстана, профессором

А. Соколовым. Ежегодно они пополнялись образцами горных пород и минералов, которые привозили студенты, проходившие производственную практику. Большую помощь в создании необходимых для учебного процесса коллекций оказал музей геологии Института геологических наук и профессор Н. Кудайбергенова.

В связи с новым содержанием образовательной программы и требований к уровню подготовки специалистов кафедрой геоморфологии проведена работа по систематике образцов, пополнению коллекций, созданию учебного и научного фонда литературы.

Основной фонд каменного материала для изучения вещественного состава земной коры распределен по классификации А. Бетехтина в одиннадцати витринах, на казахском и русском языке даны названия классов горных пород, минералов, образцов палеофауны и палеофлоры.

Постоянное проведение здесь занятий, лабораторных работ, с использованием всех наглядных пособий, а также при самостоятельной работе студентов, как географического так и исторического факультетов говорит о высокой отдаче работы музея.

Реальная отдача от работы

Мировая практика с очевидностью свидетельствует: вузовские ученые обязаны вести серьезные научные исследования. Только активный в науке преподаватель может давать студентам полноценные знания и приобщать их к конкретной научной работе. Это — один из главных принципов деятельности географического факультета. И результаты такой активности говорят сами за себя: только последний год в спецсовете Казахстана, России, Кыргызстана преподавателями геофака защищено 5 докторских и 3 кандидатские диссертации. В активе ученых работы по заданиям АН РК и хоздоговорам с различными республиканскими ведомствами. Даже в нелегкие для науки последние годы научная продукция наших ученых имеет спрос. Своевременным была переориентация в научных исследованиях гидрологов и метеорологов факультета в сторону экологических проблем. Нашелся и заказчик работ — горуправление экбиоресурсов Алматы, который профинансировал НИР по гидрологии малых рек в г. Алматы в период 1995-96 гг. в размере 1 млн. тенге.

В течение двух лет преподаватели и студенты геофака обследовали каждый метр рек Малая и Большая Алматинки, Весновка, берегов озер Сайран и Аэропортовское. Взятые на учет описи всех источников загрязнения. Все это заносится в память компьютера, нанесено на карты крупного масштаба и скоро каждый инспектор-эколог будет иметь подробные сведения о реках. Внесены определенные предложения по корректировке ширины зон и полос, по исправлению создавшегося положения.

Уже сейчас по результатам обследования предприняты определенные действия. По распоряжению акима Алматы № 1-829 от 23.12.96 г. расширены прибрежные водоохранные полосы и зоны для реки Весновка до 50 м и 100 м соответственно. Создана специальная комиссия по проверке всех строений вдоль русел рек Большая и Малая Алматинска, Весновка на предмет обнаружения нарушения норм водоохранных зон. Но не только реками занимались ученые. Атмосферу республики тоже надо охранять. И вот заключен двухгодичный договор с Министерством экологии и биоресурсов на выполненной исследований по теме "Трансграничный перенос загрязняющих веществ над территорией Казахстана" с годовым объемом финансирования 700 тыс. тенге. Несмотря ни на что, заказчики находятся. Значит, еще рано ставить крест на науке.

**Р. ГАЛЬПЕРИН, д.г.н.,
К. ДУСКАЕВ, к.г.н., доценты**

Новые книги

Науменко А.А., Попов А.В. Бассейн реки Чарын: словарь-справочник по финансовой географии. Учебное пособие. Мектеп. 1996. 106 с.

Пособие адресовано прежде всего студентам географических факультетов университетов, проходящих полевые сборы в бассейне Чарына. Оно будет также интересно туристам, любому путешественнику и любителю природы.

Давлятин И.Д., Христенко А.Ф., Науменко А.А. Почвы степной пашни Казахстана накануне третьего тысячелетия. Алматы, ТПО ИПФ. 1996. 41 с.

Рассмотрены почвенные ресурсы степной пашни Казахстана и их современное состояние — аналитическая информация о свойствах и морфологическом строении почв, направлении почвенных процессов.

Гальперин Г.И. Пространственно-временная изменчивость и вопросы расчетов речного стока в Казахстане. Алматы, 1996. 225 с.

На основе широкой гидрометрической информации, с использованием групповых и индивидуальных оценок выявлены особенности многолетнего хода стока: группировки маловодных и многоводных лет, общие тенденции, преобладающие внутригодовые стоки. Разработаны методы оценки гидрологических характеристик по ограниченной информации.

Факультет акпараты Новости факультета

Географический факультет был образован в августе 1947 года. За время существования факультета выпустил более 3000 высококвалифицированных специалистов — инженеров-геологов, метеорологов, гидрологов, геоморфологов, специалистов по физической и экономической географии. Факультет имеет тесные учебно-методические и научные связи с ведущими вузами СНГ.

Декан факультета — профессор д.г.н. Вячеслав Михайлович Болдырев.

Открытие отделения туризма на геофаке — это требование времени

Задачи создания современной индустрии туризма в Казахстане требуют решения прежде всего таких проблем как организация научных структур, которые занимались бы вопросами комплексного научно-обоснованного прогнозирования и долгосрочного планирования развития и территориальной организации туризма. Главными в кругу этих вопросов можно назвать: выявление и оценка природного и совокупного туристско-рекреационного потенциала страны и отдельных регионов, разработка схем развития туризма в них и научной концепции по его организации и управлению, проведение проектно-исследовательских работ и проектирование туристско-рекреационных зон и районов, создание картографической и рекламной информационной продукции и др. А все это, в свою очередь, требует организации подготовки высококвалифицированных кадров специалистов.

Открытие новой специальности по подготовке кадров для туристско-экскурсионного обслуживания во

флагмане казахстанских вузов представляется весьма актуальным по двум главным причинам: во-первых, такая подготовка не получила пока еще должного развития в вузах Казахстана, во-вторых, в КазГУ имеются наиболее подходящие среди всех других вузов условия — штат высококвалифицированных преподавателей-географов, экономистов, социологов, правоведов, языковедов, историков и других необходимых специалистов. Открытие нового отделения на геофаке отнюдь не случайно, поскольку туризм как сложное социально-экономическое явление неразрывно связан с пространством (территорией), которое всесторонне изучается только географией.

Учитывая сложившиеся индустрии туризма и когда работы по ее созданию приходится начинать с нуля.

Как один из немаловажных моментов в работе нового отделения следует отметить возможность всего за два с половиной года обучить профессии менеджера туризма всех тех людей, которые в настоящее время работают в системе туристско-экскурсионного обслуживания республики и имеют высшее, но не специальное образование.

**С. ЕРДАВЛЕТОВ,
зав. кафедрой туризма, д.г.н.**

Факультет акпараты
Новости факультета

За период обучения студенты-метеорологи проходят четыре практики: три учебных и одну производственную. Весь комплекс практик необходимо понимать как органическую составную часть учебно-воспитательного процесса, в которой осуществляется непосредственная подготовка студентов к профессиональной деятельности. Практическая подготовка студента должна быть направлена на то, чтобы молодой специалист как можно быстрее адаптировался на производстве, включился в его быстрый ритм. Подготовка специалистов в университете должна быть непременно ориентирована не только на современные условия произ-

водства, но и на перспективы его развития.

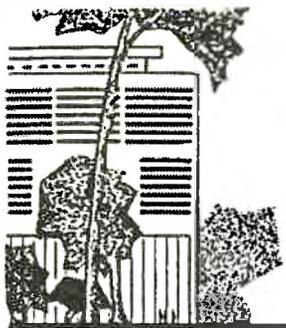
Практика — особенно первая, является важным профорIENTATIONНЫМ фактором. Соприкасаясь непосредственно с богатством природы, с многообразием всех процессов и явлений, студент, как правило,

получает сильный эмоциональный всплеск, проникается чувством гордости за свою профессию. Важно поддержать в нем это чувство и закрепить его, это — важный и неоценимый, по своей силе, фактор воспитания студента, как специалиста и как гражда-

нина. Во время практики наиболее полно раскрываются индивидуальные способности студента. Наибольший эффект достигается при хорошем методическом обеспечении и тесном контакте руководителей практики с базовыми предприятиями, где студенты проходят практику.

Поскольку большинство выпускников работает синоптиками, то особая роль отводится в подготовке будущих специалистов производственной практике по синоптической метеорологии, которая проходит в восьмом семестре в передовых прогностических подразделениях Казгидромета, применяющих в своей работе новейшие методы прогноза погоды и оснащенных современной техникой.

География с сфере общечеловеческих проблем современности

Человечество приближается не просто к смене двух веков, а к порогу третьего тысячелетия. По ходу развития цивилизации перед человечеством возникали сложные проблемы. Решение этих проблем всегда требовало от предшественников разных наук их "вклада". И современные проблемы человечества являются важным объектом междисциплинарных исследований, в которых участвуют общественные, естественные и технические науки.

Важное место среди различных исследований занимает и география, которая исследует вопросы взаимодействия человека и окружающей среды в глобальном, региональном и

локальном (страновом) уровне. Проблемы, перечисленные ниже, имеют прямое отношение к географии: рост численности населения, миграция населения и проблемы беженцев, использование земельных и водных ресурсов и обеспечение населения продовольственными ресурсами, урбанизация, социально-экономическое развитие, исчезновение растений и животных, вырубка лесов, почвенная эрозия, опустынивание, химическое и радиоактивное загрязнение среды обитания, загрязнение атмосферы и гидросферы, истощение природных ресурсов и другие геоэкологические проблемы.

Развитие и обострение общечеловеческих проблем современности обуславливают поиск новых средств и методов их системного познания и их "рельефного" отображения. Именно здесь возрастает роль географической и, в том числе, картографической информации, обладающей четкой временной и конкретной территориальной привязкой. Она отличается также легкостью восприятия.

Глобальный уровень

общечеловеческих проблем современности является наиболее актуальным и вытекает из самого существа географической науки. Основой глобальных подходов в физической географии является концепция целостности окружающего мира, базирующаяся на системе представлений о физико-географической оболочке. Основу таких подходов в экономической, социальной и политической географии составляет единое экономическое пространство Ойкумены, сложившееся в конце XX века в форме мирового хозяйства. Добавим к этому фактически единое экологическое пространство, в котором обитает человечество, вызвав к повестке дня глобальную экологию и прогнозирование будущей жизни на Земле, разработкой которых занимаются географы разных научных направлений.

В качестве локальных проблем выступает уровень отдельных стран. У разных стран есть своя специфика, своя приоритетность общечеловеческих проблем. Именно с нею связаны проблемы географического странове-

дения, которое призвано выдвинуть на первый план ключевые проблемы того или иного государства. Для Республики Казахстан на современном этапе ключевой проблемой является эффективное освоение и использование ее природных ресурсов. А с переходом нашей экономики на рыночные отношения экономическое обоснование природопользования должно вывести республику из кризисного состояния. Поэтому необходимо студентам-международникам всех специальностей университета и факультета "Экономики и социологии" дать основные знания в области эколого-экономической оценки природных ресурсов Казахстана. Такие курсы как "Экономическая оценка минерально-сырьевых, земельных и водных ресурсов", "Платежи за пользование и аренду природными ресурсами" и другие разработаны и читаются в течение многих лет на кафедре экономической и социальной географии КазГУ.

А. ТЕМИРБЕКОВ,
к.г.н., доцент, зав. кафедрой
экономической и
социальной географии

Когда я впервые услышала аббревиатуру НИРС — научно-исследовательская работа студентов, то подумала, что это для избранных. Но встретившись с *Майей Ивановной Жигун*, которая отвечает за эту работу, я была приятно удивлена. Оказывается, НИРС может написать любой студент, заинтересованный в раскрытии какой-либо темы.

Основной задачей НИРС является поиск, поддержка, выявление и отбор наиболее способных студентов, создание условий для проявления творческих способностей.

В 1996 г. Советом НИРС были проведены такие мероприятия, как вузовский тур конкурса на лучшую работу студентов, XXIX Республиканский конкурс студенческих работ, 50 апрельская студенческая научная конференция, посвященная 150-летию Ж. Жабаева. Во внутривузовском туре республиканского конкурса участвовали

НИРС каждому доступен

студенты всех факультетов, жюри отобрало 180 лучших работ. По результатам XXVIII республиканского конкурса научные работы студентов КазГУ получили 49 дипломов, 29 почетных грамот, 10 благодарностей министерства образования РК. 12 работ студентов были представлены к награждению медалью НАН РК. В мае 1996 года 3 студента КазГУ им. аль-Фараби получили медали НАН РК и денежные премии. По результатам республиканского конкурса и 50-й студенческой научной конференции готовится к выпуску сборник научных статей студентов КазГУ.

Студенты КазГУ также принимали участие в международных конференциях. 7 работ студентов было опубликовано по результатам международной конференции Европейского союза по коллоидной химии и поверхностным явлениям.

В декабре прошлого года на ФЭС проходила научно-студенческая конференция по проблемам экономической теории и практики,

посвященная Дню независимости РК. В ней приняло участие 60 студентов разных факультетов.

Плодотворную работу проводит студентская молодежная организация SIFE (студенты в свободном предпринимательстве), которую возглавляет к.э.н. ст. преподаватель Ш. Смагулова. Организация КазГУ заняла I место на региональном уровне в Бишкеке, затем также I место на мировом уровне в США.

Активно участвовали студенты факультета МО и юридической науки в научно-практической конференции "Выбор модели развития Казахстана на пороге XXI века" по книге Президента Н. А. Назарбаева.

С ноября 1996 г. Совет НИРС и МСО КазГУ установили контакт с международной Алматинской молодежной организацией. Основой деятельности ее является поиск зарубежных партнеров для студентов. Много нового и интересного в НИРС. Так что приходите и дерзайте.

Оксана ХОДАЕВА,
студентка КазГУ

Семинар под эгидой Сороса

В наше время просто необходима поддержка спонсоров и меценатов для развития образования, науки, культуры и других сфер жизни. И такие люди есть.

Фондом Сороса в Будапеште (Венгрия) в 1991 г. создан Центрально-Европейский Университет. При нем организован

Институт конституционной и законодательной политики. Эта негосударственная организация реально, на деле поддерживает правовую реформу. Так, юридический факультет КазГУ получил 790 учебников 10 наименований на сумму около полмиллиона тенге. Учебники переданы в библиотеку.

В рамках другой программы COLPI ежегодно проводятся курсы по повышению квалификации юристов. Мне посчастливилось принять участие в таком семинаре, где собрались представители 10 стран.

Там были прочитаны лекции по административному, уголовному праву Венгрии и США, а также курс методического права.

Квалифицированные лекторы, такие как Лайот Фицер, Билл Бернам, Джордж Фледгер, Билли Бовринг и др. в доступной и интересной форме излагали материал. Например, Клаудие Турко по результатам тестирования разделил всех участников на типы А, В, С: преподаватель-диктатор, преподаватель-демократ, преподаватель-арбитр и точно охарактеризовал способности и

возможности этих трех групп. Профессор К. Турко предложил разыграть сценку из политической или учебной жизни. Все было снято на видеокамеру, поэтому участники смогли посмотреть на себя со стороны и объективно оценить свое поведение (почему бы не перенять опыт у зарубежных коллег?).

В течение двух недель участники курсов получили великолепную возможность ознакомиться с организацией и деятельностью Центрально-Европейского университета, посетить Конституционный суд Венгрии, об устройстве которого подробно рассказал Адам Онто, посетить парламент Венгрии и встретиться с его депутатами.

Участники курса посетили библиотеку СЕИ, работали со специальной литературой. Руководители курса ознакомили с внутренней структурой СЕИ, его учебными классами, лекционными залами, компьютерными помещениями и административными отделами.

Участники курсов остались довольны высоким качеством, организованностью и выражают благодарность Фонду Сороса в Казахстане и координатору Арману Молдахметову за возможность посетить курсы и пополнить знания по юриспруденции.

Алуа ИБРАЕВА,
к.ю.н., доцент юридического
факультета КазГУ

Встреча с прекрасным

Состоялась встреча в КазГУ с молодыми поэтами республики Аусеханом Ходаровым, Владимиром Семеженовым и Кайратом Жанабаевым. Нелегко приходится нашей студенческой братии в это неординарное время и на этом фоне благодатная, романтическая поэзия Аусехана Ходарова проливалась искрометным дождем в зале № 4 юридического факультета. Его стихи: "Облака", "Сагыныш" буквально потрясли и очаровали студентов.

Небольшой доклад Владимира Семиженова о месте эстетики и этики в произведениях Мухтара Ауэзова дал много в интеллектуальном плане каждому из присутствующих в зале.

Встречу блестяще вела библиотекарь Ж.Сарбасова, организаторами явились деканат юридического факультета в лице А.Ибраевой и отдел пропаганды научной библиотеки "Насихат", который представила зав.отделом Н.Молдабаева.

Зам.декана юридического факультета А.Ибраева в своем выступлении от имени студентов поблагодарила гостей за благородный труд на ниве духовности в наше нелегкое время.

Молодые поэты в свою очередь выразили признательность за теплую встречу.

Назым ЕСХУАТОВА,
студентка КазГУ

Кім "Ашық пікір таластырғанда..."

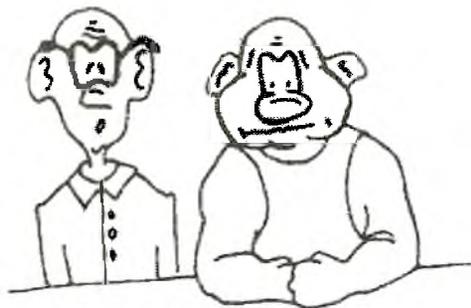
Міне, үш ғасыр "Елімай" деп қасық қаны қалғанша елін, жерін қорғап, сақтандыру үшін, яғни атадан қалған мұраларын көзінің қарашығындай сақтап келген қазақ елі бүгінде іргелі елдермен қарым-қатынас дамытып, әлемдік аренада табылып жатқаны үлкен қуаныш. Дегенмен экономикалық дағдарыстың салдарынан жастар тәрбиесі осы игі істер барысында шет қылып қойған жоқ па?

Қазіргі жастар проблемасы, яғни жастар арасында қылмыстың, зорлық-зомбылықтың көбеюі қаймана қазақтың қайсысының болмасын жүрегіне дерт болып

қызық, әрі үлкен-үлкен ойлар қалыптастырды.

Бірін-бірінен ашық пікір таластырған студенттер көкейіндегі ой мен көкірегіндегі кернеген пікірлерін айтты. Мұнда, әсіресе қоғамның қиыншылығы, өтпелі кезеңнің ауыртпалығын ауырсынып, төзе білмеген, ар мен намысты ажырата алмаған кейбір замандас құрбыларымызды болмашы қызыққа құмартып, адамдық қасиетінің кәдірін жойып, осындай іс-әрекетпен айналысып жүргендігін ашына айтқан студенттер жүзінде абыржыған кейіп аңғарылғандай.

Шынында да "Кім кінәлі?" осы сұраққа жауап

қынжылтпасына кім кепіл?!

Осындай жастар тәрбиесіне деген салқыншықтың салдарынан қаншама арақөздердің қонақ үйлер, автотурақтарды жағалал, шетелдіктерге қолжаулық болып, арын саудалап жүрген жайында бұқаралық ақпарат құралдарында көрсетіп те, жазып та жүр. Осыған орай журналистика факультетінің мерзімді баспасөз кафедрасының аға оқытушысы Дәмегүл Баялиеваның ұйымдастыруымен "Қыздар және жігіттер арасында сұхбат" өткізді. Бұл кеште "Ақ босаға" әйелдер газетінің бас редакторы Шәмілжан Ұғыбайқызы және осы факультеттегі аяулы ана, ұлағатты ұстаз Тұрымтай Дәмебаева қатысып, өсер ұрпақ болашақ мамандарға үлгілі, мазмұны терең, мағынасы мол даналық ақыл-кеңесін берді.

Сондай-ақ, журналистика факультетінің I және III курс студенттері арасында болған сұхбат өте

бар ма? Иә, адамзат өзіне ешқашан кінә тақпайды. Олар тағдырдың тар маңдайға жазғаны шығар деп жұбатса, енді бір қоғамды бас салып кінәләп жатады. Сонда қоғамды жасаушы адам емес пе?

Ашық пікірталас кеші әсем әнмен көркін ашқандай. М. Алпысбаева, С. Маралбаевалардың күй-қылжыта орындаған әндері көпшіліктің көңіл төркінінен орын тапты.

Бүгінгі жастар проблемасы егеменді елдің басты маңызды мәселелерінің бірі.

Пікірталастың барысында Нәзия Жоямергенқызы, Б. Мекеев сынды студенттер салмақты ойларымен және жүректі, отты сөздерімен таным қасиетінің бір биігін танытты.

Иә, осындай үлгілі, танымды мен тағлымы мол "ашық пікірталас" кештер басқа факультеттер арасында өз жалғасын тапса, нұр үстіне нұр болар еді...

Жазира БЕГАЛЫ,
ҚазМУ-дің студенті.

Жамбыл облысынан небір атакты спорт сандықтары шықты емес пе? Кешегі Мәскеу олимпиадасының чемпионы балуан Жаксылық Үшкөмпіров, әйгілі боксшы, күміс жүлдегер Серік Қонақбаевтар шыққан киелі жер кіндігінен елінің намысын қолдан бермеу үшін тағы бір былғары қолғап шебері Ермахан Ибраимов Атланта Олимпиадасына әулиелі жердің ақ батасын алып, туған ауылынан аттанған еді.

Әлемге паш ететін саңлақ ұлдары бар екен. Тәуелсіздік алған мемлекетіміздің көк байрағы Американың зеңгір аспанында II рет көкке көтерілді.

Нағыз қуаныш алда екен. Отанға оралған жеңімпаздарға Ел басшымыз, Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың өзі жүлдегер спортшыларды тікелей құттықтап, кеуделеріне ордендер мен медальдар тағып, арнайы сыйлықтар тапсырды.

Олимпиада жүлдегері - бүгінгі студент

Кім ойлаған, арман болған Америка штатында тұңғыш рет ел болып спорт додасына Қазақстан мемлекеті түрінде өз алдына барған халқының тәуелсіздік алған көк байрағын қолына ұстап, әлем елдері жиналған шаршы алаңнан қол бұлғап өтем деп, әрі ондай бақытқа ең болғаны үшін өзін бақытты сезінеді. Сол қолына көтерген туын бір елі түсірмеуге өзіне серт қойып, дүниежүзінің небір мықты марқасқаларымен мүйіз қағыстырып, әр аймақ жанталасқан шарпысумен өтті. Екінші кездесудегі Кем Кин Конг осал боксер емес еді, оны да тізе бүктірді. Одан кейінгі немістің жеңімпазы Маркус Байермен болған тайталас өте даулы түрде болып, тайталаста күшінің айқаста кубалық Аллередо Дибиргельмен өткен күштесу барысында оның ұпайы басым түсті. Өйткені оның қарсыласы Ермаханның алдында жеңіл болыпты. Спортта "бак" деген бар.

Иә, дегенмен қаншама елдердің күштілері егескен додадан оза шығып жүлдегер атану оңай емес. Қазақ ұлтын

Олимпиада болардан бір жыл бұрын отау тіккен, заң факультетінің III курс студенті Ермахан Ибраимовқа үш бөлмелі пәтер, 30 мың АҚШ доллары оның несібесіне тиді. Ол жылдар бойғы жігермен төккен тер, ұлттық намыс пен күшқайраттың арқасы еді. Әсіресе, өзін шеберлікке баулыған бапкерлері Бақшар Қарсыбаев, Хасен Жүсіпов, Бақыт Байкүлбаевтардың еңбектерінің арқасының нәтижесі еді.

Ол сабаққа келісімен бірге оқитын курстас достары одан "қолтаңба" ала бастады. Сондай бақытқа ие болған, бағы жанған Ермахан үшін 1996 жыл бақыт жылы болды. Сол бір 28 күні қарашада дүниеге тұңғышы Тойбек қулыншағы өмірге келді. Ал, жубайы Бибігүл болса, Абай атындағы мемлекеттік университеттің қаржы экономика факультетінің I курс студенті екен. Иә, студент Ермаханның алдында үлкен асулар. Биыл оны Венгрияда өтетін әлем чемпионаты күтіп тұр. Жеңіс туғырынан көріне бер, құрбым!

Бақытбек АТАЕВ

Это интересно

Чтобы мозг мог функционировать нормально, он нуждается в большом количестве глюкозы. Но если выпить сладкий чай, просветление в голове будет временным. На резкое повышение уровня сахара организм реагирует его нейтрализацией через 10 минут. Следствие — чувство разбитости. Поэтому медики советуют вместо чистого сахара употреблять хлеб из муки грубого помола, сухофрукты и орехи. Тогда работоспособность сохранится в течение 3 часов. Подобное питание поможет студентам во время сессии.

Тарихқа тағзым - болашаққа тағылым

Елбасы 1997 жылды жалпы ұлттық татулық пен сталиндік жаппай қуғын-сүргін көрген құрбандарын еске алу жылы деп жариялағаны белгілі. Осыған орай, жуырда астанадағы жоғарғы оқу орындары оқытушылардың кәсіби шеберлігін арттыру

қукайын айта келіп, өзінің тустас қоғам қайраткерлері А. Байтұрсынов, М. Дулатовтармен құрған Алашорда үкіметінің өз заманындағы қоғамда алған орнын әңгімелеп, бүгінгі кезең тұрғысынан әділ бағасын берді. Сонымен қоса, тарихшы Сұлтанхан Аққұлы

жабулы қазан жабулы екен.

Кешке қатысқан М. Дулатовтың қызы Гүлнәр Міржақыпқызы әкесінің өмірінен, оның жолдастары тағдырынан сыр шерткен ақшашты аның мөлтілдеген көз жапарынан ауыр зобаланның ащы жапыраны ұшқын атқандай еді.

Еске алу кешінде Әлекең Мұстафа Шоқайлармен бірігіп жасаған Түркістанның ала байрағы ілінді.

Қатынасушылар қаладағы Фурманов атындағы көшені Ә. Бөкейхановтың атына беру туралы ұсыныс тастады.

ҰҒА корреспондент мүшесі Кеңес Нұрпейісов, М. Әуезов мұражайының директоры, зерттеушісі Тұрсын Жұртбаев, демограф - ғалым Мақаш Тәтімов және тағы басқалар сөз алды. Бір топ өнер иелері Секен Тұрысбеков, Бағдат Сәмидинова, Әбдирбек Тінәлиевтер ән-күймен кеш бояуын қанықтыра түсті. Еске алу кешінде Ә. Бөкейхановтың әруағына бағышталып, қуран оқылып, тағзым етілді.

Мұхтар СЕНГІРБАЙ,
ҚазМУ-дің студенті

В ректорате КазГУ состоялась встреча профессорско-преподавательского состава с академиками из России и Украины. На ней было обсуждено современное состояние правоведения, политологии, а также состоялся обмен опытом в подготовке молодых кадров.

Прошел "круглый стол"

В ходе встречи член-корреспондент Российской Академии наук А. Керимов прочел доклад на тему: "Правоведение и перспективы его изучения", академик Украинской Академии наук Н. Михальченко подробно обрисовал панораму политической жизни на Украине. Высокая оценка была дана работе, проводимой в КазГУ им. аль-Фараби. Обсуждение докладов прошло очень активно и заинтересовано.

В заключение профессор Н. Михаленко преподнес КазГУ в дар свою монографию, а гостям были вручены справочники юбилейного издания КазГУ.

Жанна ЕСХВАТ
студентка КазГУ

институтында көрнекті тарихшы Мәмбет Қойгелдиев ұйымдастырумен қазақтың маңдай алды көсемдерінің бірі Әлихан Бөкейхановты еске алу кеші болды.

Тарих ғылымының докторы Қ. Әзімбайұлы оның кеңес империясынан көрген

ұлы Әлихан ағаның құжаттарын зерттеп, жинап жүргенін, егер оның барлық еңбектерін жинақ етіп шығарсақ, әрқайсысы 30-35 баспа табақтан деп есептегенде 15 кітап шығар еді"- деді ол.

Қаржының жоқтығынан,

Ғалым-ұстаз 60 жаста

Ғалым жолы қызығы мен қиындығы, бейнеті мен зейнеті қатар жүретін соқпаққа толы. Бұл жол адам бойынан терең білімді, орасан зор еңбекті, үздіксіз ізденісті, табанды ерік-жігерді, парасатты мінезді, өз ісіне берілгендік пен талмас талапты қажет етеді. Осындай асыл қасиеттерді бойына жинай білген, ғылым жолы мен ұстаздықты өміріне негіз етіп, осы асыл мұрат жолында үлкен жетістіктерге жетіп, абырой мен беделге бөленген ғалым-ұстаздар аразызда қаншама? Әл-Фараби атындағы қазақ мемлекеттік ұлттық университеті қазақ тілі кафедрасының меңгерушісі, филология ғылымдарының докторы, профессор Талғат Сайрамбаев осындай ұстаздардың бірі.

Ол 1937 жылы 19 ақпан күні Шымкент облысы, Бәдібек ауданы, Сыпатаев атындағы совхоздың Жиенқұм бөлімінде дүниеге келді. Орта мектепті бітірген соң 1955 жылы Шымкент педагогикалық институтына оқуға түседі. Жоғары білім алған жас ұстаз 1960 жылы Шаян орта мектебінде қазақ тілі мен әдебиетінен сабақ береді. Ал 1961 жылы Қазақ ССР Ғылым академиясының А. Байтұрсынов атындағы Тіл білімі институтының аспирантурасына қабылданып, оны 1964 жылы бітіргеннен кейін Қызылорда қаласындағы Гоголь атындағы педагогикалық институтқа жіберіледі. Онда 1971 жылға дейін істеп, сол жылы С. М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетіне конкурсты арқылы оқытушы болып ауысады. Содан бері Талғат Сайрамбаев осы университетте еңбек етіп келеді. Профессор Мәулен Балақаевтың жетекшілігімен кандидаттық, 1983 жылы докторлық

диссертация қорғалды.

Ғалым 1961 жылдан бастап осы күнге дейін грамматиканың синтаксис саласында, сол сияқты орфография, морфология салаларына арнап бірнеше еңбектер, студенттерге арнап монография, әдістемелік құралдар, оқулықтар жазды. Осы бағытта 150-ге жуық еңбектері бар.

Т. Сайрамбаев сөз тіркестері мәселесімен бірге жай сөйлем, оның ішіндегі сөйлем мүшелері туралы алдымен "Сөйлем мүшелерінің теориялық мәселелері" атты арнайы курстың бағдарламасын, 1991 жылы "Сөйлемнің тұраулы мүшелері" атты монографиясын жариялады. Еңбек қазақ тілі білімінде бұл салаға арналған тұңғыш монография еді. 1991 жылы ғалымның сөз тіркесіне де, жай сөйлемге де қатысты "Сөз тіркесі мен жай сөйлем синтаксисі" атты монографиясы синтаксис саласындағы бірқатар күрделі мәселелердің шешілуіне айтарлықтай қосылған үлес болды. Осы салада автордың 1996 жылы "Мектеп" баспасынан "Синтаксис туралы кейбір ойлар", "Синтаксисің кейбір мәселелері" атты монографиялары жарық көрді.

Ол 1971-80 жылдар аралығында дайындық бөлімі деканының орынбасары, деканы, 1986-87 жылдары филология факультетінің сырттай оқу бөлімінің деканы, ал 1989 жылдан бастап қазақ тілі кафедрасының меңгерушісі болып жемісті қызмет атқарып келеді. Бүгінде ардақты азамат, білікті ғалым, білімді ұстаз зерделі басшы Т. Сайрамбаев алпыстың асқарына шығып отыр. Қазақ тілі кафедрасының ұжымы ғалым-ұстазды осы мерейтоймен құттықтап, оған зор денсаулық, отбасына амандық, жаңа шығармашылық табыстар тілейді.

Аида СЫБАНБАЕВА, Майра САУРЫҚОВА,
әл-Фараби атындағы ҚазМУ қазақ тілі кафедрасының аға оқытушылары

КАЗАХСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ

объявляет конкурс на замещение должностей профессорско-преподавательского состава, а также информирует о вакантных должностях заведующих кафедрами для занятия их по контракту:

ЗАВЕДУЮЩИЕ КАФЕДРАМИ:

биологический факультет: ботаники, зоологии и ихтиологии
географический факультет: физической географии; метеорологии геоморфологии; экономической и социальной географии; туризма
факультет журналистики: истории журналистики; журналистского мастерства и литературного редактирования
исторический факультет: истории древнего мира и средних веков
факультет экономики и социологии: маркетинга и общеэкономических дисциплин
факультет международных отношений: иностранных языков
физический факультет: физики твердого тела; теплофизики и молекулярной физики; ядерной физики
факультет философии и политологии: психологии
химической факультет: органической химии и химии природных соединений
юридической факультет: криминалистики и судебных экспертиз; природоресурсового и экологического права; гражданского и трудового права; финансового и налогового права; теории и истории государства и права
подготовительный факультет для иностранных граждан: русского и казахского языков
механико-математический факультет: вычислительной и прикладной математики; дифференциальных уравнений и математической физики; теоретической и прикладной механики; математического обеспечения ЭВМ и математической кибернетики.

ПРОФЕССОРА КАФЕДР: метеорологии; истории стран Азии и Африки; новой истории Казахстана - 2; дифференциальных уравнений и математической физики; математического обеспечения ЭВМ и математической кибернетики; лингводидактики и литературного перевода; казахской филологии; конституционного и административного права; теории и истории государства и права; гражданского и трудового права; политологии; международных отношений и внешней политики РК.

ЦЕНТЫ КАФЕДР: педагогики; иностранных языков (е.ф.); гражданской обороны - 2; физиологии человека и животных; гистологии и цитологии - 2; физиологии и биохимии растений; зоологии и ихтиологии - 4,25; ботаники; метеорологии; геоморфологии; гидрологии суши; экономической и социальной географии; геоэкологии и мониторинга природной среды; арабской филологии; истории стран Азии и Африки; китайской и японской филологии; международной журналистики; журмастерства и литературного редактирования; истории журналистики; новой истории Казахстана - 4; древней и средневековой истории Казахстана; вычислительной и прикладной математики - 4; математического анализа; дифференциальных уравнений и математической физики; геометрии, алгебры и математической логики; теоретической и прикладной механики; механики сплошной среды; высшей математики и методики обучения; теории управления; функционального анализа и теории вероятностей; макро-микроэкономики и математических методов - 2; менеджмента; общеобразовательных дисциплин; русского и казахского языков - 2; аналитической химии и химии редких элементов - 3; технической химии и катализа - 2; химической энзимологии и коллоидной химии; органической химии и химии природных соединений - 3; химии высокомолекулярных соединений; общей химии и химической экологии; химической кинетики и горения; физической химии и электрохимии; неорганической химии; физики твердого тела - 2; теоретической физики - 2; теплофизики и молекулярной физики - 3; оптики и физики плазмы - 2; физики космоса и радиационной физики - 4; ядерной физики; истории и критики казахской литературы - 2; общего языкознания; русской и зарубежной литературы - 4; казахской филологии - 2; русской филологии - 2; казахской литературы; лингводидактики и литературного перевода; политологии - 2; философии и методологии науки - 2; истории казахской и зарубежной философии; конституционного и административного права; гражданского и трудового права.

СТАРШИЕ ПРЕПОДАВАТЕЛИ КАФЕДР: иностранных языков (е.ф.) - 2; физвоспитания и спорта - 11; 1-ая гуманитарная кафедра иностранных языков - 2; генетики и молекулярной биологии; биофизики и методики преподавания биологии - 1,75; ботаники; метеорологии; туризма; геоэкологии и мониторинга природной среды; геоморфологии - 2; арабской филологии - 4; периодической печати - 2; тележурналистики; новой истории Казахстана - 2; древней и средневековой истории Казахстана - 5; вычислительной и прикладной математики - 2; математического анализа; высшей математики и методики обучения - 2; русского и казахского языков - 2; химической кинетики и горения; теоретической физики - 3; теплофизики и молекулярной физики - 3; ядерной физики - 2; физики космоса и радиационной физики - 0,5; истории и критики казахской литературы - 3; казахского языка - 6; русского языка; казахской филологии; казахской литературы; философии и методологии социального знания; политологии; конституционного и административного права; судопроизводства; международных отношений и внешней политики РК; макро, микроэкономики и математических методов

АССИСТЕНТЫ КАФЕДР: иностранных языков (е.ф.) - 3; гражданской обороны, физвоспитания и спорта; ботаники; новой истории Казахстана - 2; вычислительной и прикладной математики - 2; математической обеспечения ЭВМ и математической кибернетики; функционального анализа и теории вероятностей; общеобразовательных дисциплин; теплофизики и молекулярной физики; психологии - 2; международного права; теории и истории государства и права; истории журналистики - 2; радиожурналистики; арабской филологии.

Срок подачи документов - 1 месяц со дня публикации

**Первый бюллетень
пресс-центра КазГУ**

Вышел первый информационный бюллетень пресс-центра КазГУ им. аль-Фараби, который информирует о тех публикациях, которые прошли в газетах о событиях в нашем университете и сюжетах, переданных по теле- и радиоканалам. Бюллетень рассказал о проделанной пресс-

центром работе и показал, что события, которые происходят во фламане вузов – КазГУ им. аль-Фараби, не проходят мимо внимания общественности.

Поздравляем наш пресс-центр с хорошим почином, надеемся на его продолжение и плодотворное сотрудничество.

М. ТЫНЫШКАЛИКЫЗЫ

НАУРЫЗ

Наурыз келді, ағайын қуанайық!
Наурыз жырын шырқалта кел жырлайық.
Наурыз деген жылына бір келетін,
Мереке той, қалайша жырламайық.

Алтын күн, көгілдір ту желбіреген,
Достық ниет асады көк жиектен
бүгінгідей қуаныш, Ұлы тойды
Қарсы алайық ағайын ән мен жырмен.

Наурыз деген күт-береке бастамасы.
Бұл сөзіме ешкімнің жоқ таласы.
Нәсерлетіп ақ жауын, осы айда
гүлденеді еліміздің кең даласы.

Наурыз келді, қарсы ал, ау-ағайын!
Наурыз тойын тойлайық көктем сайын.
"Шаңырағыңнан күт-береке кетпесін" деп,
Қариялар беруде ақ батасын.

Наурыз көже ішіліп әрбір үйден,
ауыл іші тунады ән мен күйден.
Алтыбақан жағында жастар жағы,
Жарасады күміс күлкі, әзілімің.

Есігі ашық әрбір үйдің,
мол дастархан жаюлы.
Шақырысып бірін-бірі
Бүгін ауыл көңілді.

Құтты болсын айтамыз, мынау көпке
ұмытылсын наурызда реніш-өкпе,
той-дұманшылы, қонақжай қазақ халқы,
ата-баба дәстүрін ғаріп етпе.

Күмбірлеткен домбырадан,
күй төгілткен қазағым.
Көкпар тартып бәйге шауып,
той тойлаған қазағым.
Көптен күткен мейрамың,
Құтты болсын, қазағым!
Барыңды сал дастарқанға,
Қарсы ал, келді Наурыздың!

Салтанат ЖАМАУОВА,
әл-Фараби атындағы ҚазМУ-дың студенті

Коллектив КазГУ им.аль-Фараби
выражает искренние соболезнования
ректору университета, профессору,
член-корреспонденту НАН РК
Нарибаеву К.Н. в связи с тяжелой
утратой – кончиной матери

Бубигуль

ТОЙ ТОЙҒА ҰЛАССЫН!

Елімізде санаулы жылдар бұрын ғана тойлана бастаған Наурыз мейрамымен түркі тектес халықтар ұлыстың ұлы күні, қасиетті мейрам ретінде тойлаған. Алайда ежелгі көшпенділер ұрпағының көне түрік күнтізбегінде наурыз атты ай болмаған. Әбу Райхан Беруни ескі аңыздар мен жазба мұраларды зерттеп, талдай отырып ежелгі Орта Азияда жыл санаудың "Қоныстану заманы" және "Силбуш заманы" деген екі жүйесі болғанын анықтаған. Жалпы ерте дәуірдегі Соғдалар мен Хорезмиліктердің күнтізбесі көне парсы күнтізбесіне жақын. Сондықтан Орта Азияға гректің шокжұлдыз (зодиак) күн қозғалысына негізделген жұлдыз айлары аз әсер етпеген. Парсылардың жыл басындағы жаңа күні "Наурыз" ("ноу" – жаңа, "руз" – күн) түркі тектес халықтардың күнтізбесінде ай ретінде тіркелген. Кезінде Ш.Құдайбердіұлы ескі ай аттарының не біржолата ұмтылуы, не жұлдыз аттарымен араласып кетуі мүмкін екендігін айтқан. Көне түрік күнтізбесін жаңартуға көп күш жұмсаған халық аңызында Алтайдағы Ерғүн Абыз деседі. Көшпелі қазақтар арасында ежелгі тоғыз айлары есебінің екі жүйесінің сақталуы соның дәлелі.

Хорезм мемлекетінде де Наурыз мейрамы зор салтанатпен өтетін халықтық мейрам болған. Жәлелидин Сұлтан мейрам құрметі үшін айыпты адамдар мен әскерлердің күнәсін кешіріп, қамаудан босаттырып отырған. Мемлекеттік маңызы бар ұлыс бегін тағайындау ісі де наурыз айында шешілген.

Қазақ тілінде "наурыз" сөзі жаңа жыл мейрамы, март айы және ұлыс күні жасалатын көжеге қатысты айтылады. "Той десе қу бас домалайды" демекші, мерекеле ат шаптырып, дұманды ойын-сауықпен қыздыра түседі. Ауыл қариялары балалар мен жастарды ертіп алып қыдыруды, әр үйден наурыз сыбағасын жеп, көже ішуді салтқа айналдырған. Бір қызығы көжені көп ішумен аты-шыққан мешкейлерді мақтан тұтып, оларға сыйлықтар беріледі. Мейрам күні берілетін ақсақалдар батасы жастар үшін үлкен абырой саналған. Халық үшін маңызы зор болған бұл мейрамның өзіндік беделін жоғалтып, мүлде тойланбай қалуын М.Әуезов былай түсіндірген: "Бұл мейрам бері кезде өнер тапқан елдер үшін бұрынғы жаңды қызуынан айырылады. Ескі дін нанымның белгісін жоғалтпайды... Соңғы кезде мейрамдық бағасы да әлсірей берелі" ("Заман Қазақстан" газеті, 22 наурыз, 1996 жыл, "Көне түрік күнтізбесі" Н.Мұхамедханұлы).

Елдің тәуелсіздік алуы, халықтың ұлттық сана-сезімінің оянуы, өткен, өшкен салт-дәстүр, әдет-ғұрыптарға деген қызығушылықтың жаңдануы тарих қойнауына сунгіп, елден ажырап қалған нәрселері қайта жаңғыруда. Наурыз тойы да соның жалғасы іспетті.

Нәзия ЖОЯМЕРГЕНҚЫЗЫ

Құрылтайшы:

Ә л - Ф а р а б и
атындағы **Қазақ**
мемлекеттік **Ұлттық**
университетінің **Ұжымы.**

Газет **Қазақстан**
Республикасының
Баспасөз және бұқаралық-
ақпарат министрлігінде
тіркеу туралы № 1242
күәлігі берілген.

РЕДАКЦИЯ
МЕКЕН-ЖАЙЫ:
480076,

Алматы қаласы,
Әл-Фараби даңғылы, 71,
ректорат, 14 қабат
47-27-59.

Редактор –
М. МҮҚАШЕВА;
редактордың
орынбасары –
Б.АТАЕВ;
жауапты хатшы –
А.РОЖКОВ;
көркемдеуші –
В.ГРЕБЕННИКОВА;
фототілші –
А. ФЕДУЛОВ.

Ақылдастар алқасы:
Л.С.АХМЕТОВА, тарих
ғылымының кандидаты;
Ә.Д.ДЕРЫСӘЛИЕВ,
проректор, филология
ғылымының докторы;
З.А.МАНСУРОВ,
проректор, химия
ғылымының докторы;
Н.О.ОМАШЕВ, филология
ғылымының докторы;
М.Ш.ӨМІРБЕКОВА,
филология ғылымының
кандидаты, "Қазақ
университеті" баспасының
директоры.

Жарияланған
материалдардағы
автордың көзқарасы
редакцияның ұстаған
бағытына сәйкес
келуі міндетті емес.
Номер ҚазМУ-
дің "Қазақ
университеті"
баспасында те-
ріліп, басылып шықты.
Бағасы келісім бойынша.
Таралымы – 500 дана.
Тапсырыс №148.

